

De laatste 'Heer van Maasbommel' deel I

Aan de vooravond van een nieuwe maatschappij

John Riggers, april 2021

Ter inleiding

Misschien waren de jaren tussen 1794 en 1815 historisch gezien wel de meest belangrijke jaren van ons land. In die betrekkelijk korte tijd werd er immers van een aantal zelfstandige provincies met hun adellijke bestuurders en sterk verschillende regelgeving met vallen en opstaan een democratische eenheidsstaat gemaakt. Aan de willekeur van de adel kwam een eind, er kwamen nationale wetten die voor iedereen golden, ongeacht het sociale milieu waarbinnen men geboren was en ongeacht geloof of bezit en bovenal, het waren democratisch door het volk vastgestelde wetten. Er werd een scheiding tussen staat en kerk ingesteld, er kwam een burgerlijke stand, een volkstelling, er kwamen vaste maten en gewichten, eenduidige belastingen, een kadaster, militaire dienst. Het ging niet vanzelf, tal van aanpassingen vonden gaandeweg plaats, maar het leidde uiteindelijk binnen de nieuwe maatschappelijke en bestuurlijke orde tot beter onderwijs, godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting, een eerlijker belastingheffing, de opmeting van ons land en een nationale aanpak van de wateroverlast in het rivierengebied.

Het hele land van de grootste stad tot het kleinste dorp kreeg met de drastische veranderingen te maken en dus ook Maasbommel. De adel zou hier nog tot bijna in onze tijd onroerend goed bezitten, maar de bestuurlijke macht was ze eind 18^e eeuw al grotendeels en na 1848 helemaal en voorgoed kwijt. Maar desondanks zou Maas en Waal en daarmee ook Maasbommel nog meer dan een eeuw met wateroverlast te maken krijgen en met alle armoede en droefenis van dien. Maar het bestuurlijk fundament voor verbeteringen, ook op het gebied van de 'waterlossing', was gelegd.

Dit verhaal gaat in vier delen over die chaotische overgangperiode van een feodaal verbrokkeld land naar een democratische eenheidsstaat en de gevolgen daarvan voor Maasbommel. Het begint met een globaal overzicht van het feodale bestuur, de tijd waarin de adel het voor het zeggen had, van nationaal-tot dorpsniveau. Deel twee is symbolisch voor het eind van die tijd want het gaat over de laatste heer van Maasbommel en zijn echtgenote. Deel drie laat zien hoe de bestuurlijke aardverschuiving, samen met militaire vernielingen, overstromingen en veeziektes Maasbommel tot aan de rand van de afgrond bracht. Deel vier tenslotte beschrijft kort de tumultueuze overgang van de kerk en de pastorie van de protestanten naar de rooms-katholieken en laat zien hoe de adellijke bezittingen in Maasbommel in de 19^e eeuw gaandeweg verdwenen.

Feodaal bestuur in grote lijnen

Vanaf de vijfde eeuw ontstaat in Europa een zogeheten 'leenstelsel' waarbij een 'leenheer' (koning of keizer) om zijn grote rijk te kunnen besturen hele landstreken, met bevolking en al, te leen geeft aan 'leenmannen'. Feitelijk een wederzijdse relatie, want deze leenmannen zweren niet alleen trouw aan hun leenheer, maar adviseren hem ook, halen belasting voor hem (en henzelf) op en helpen hem in de

strijd om nog meer gebieden te onderwerpen. Leenmannen als hertogen en graven leenden op hun beurt vaak weer grond uit aan lagere adel zoals baronnen. Onderaan de maatschappelijke ladder stonden in het landelijk gebied de boeren die veelal de grond van de adel pachtten, maar in ruil daarvoor naast het verlenen van diensten een deel van hun opbrengst moesten afstaan. Kort en goed: de adel bezat de gronden, beheerden het gebied dat ze gaandeweg als hun eigendom gingen beschouwen en stelden ondergeschikten aan die hen hielpen bij het beheer. Ook door aankoop, huwelijk en vererving werden ze steeds rijker en machtiger. Naast het recht om recht te spreken bezaten ze soms ook het tolrecht, tiendrecht (belasting), windrecht (windmolen), recht van eendenkooi, pontveer, jacht- en/of visrecht en dergelijke.

Uiteraard berustte de macht van het leenstelsel van oorsprong op militaire macht waarbij de adellijke leenmannen op hun beurt weer gebruik maakten van 'ridders', vechtjassen, die in het begin soms kleine ondergeschikte leenmannen waren, maar zich veelal verenigden in 'ridderschappen'. Gaandeweg genoten ze steeds meer sociaal aanzien en werden uiteindelijk ook tot de adel gerekend.

De Staten-Generaal

Al in de 15e eeuw wordt in de gewestelijke Nederlanden de 'Staten-Generaal' gevormd als een adviescollege voor eerst de Bourgondische hertogen en vanaf 1548¹ als adviesorgaan van de 'Zeventien Verenigde Nederlanden' voor keizer Karel V van het Heilige Roomse Rijk. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) tegen de Spanjaarden wordt het echter een meer politiek lichaam. Als

vanaf 1588, de 'Republiek der Zeven Verenigde Provinciën'² een feit is geworden, maar geen erfelijk staatshoofd meer heeft en dat ook niet meer wil, krijgt het de macht van hoogste college dat permanent gevestigd is en vrijwel dagelijks vergadert.

De Staten-Generaal bestond uit afgevaardigden van de zeven 'Provinciale Staten'. Eind 16e eeuw kreeg het al een vaste vergaderruimte aan het Binnenhof in Den Haag, vlak bij het gebouw van de Staten van Holland die als vertegenwoordigers van het destijds meest welvarende gewest ook het meest invloedrijk waren. De vergadering werd wel ieder week voorgezeten door een afgevaardigde van een ander gewest.

Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden,
Johann B. Homann (mogelijk), voor 1729

¹ Nadat in 1543 keizer Karel V van het Heilige Roomse Rijk Gelre aan de al veroverde Habsburgse Nederlandse gewesten had toegevoegd werden ze door hem in 1548 als de 'Zeventien Provinciën' tot één bestuurlijk geheel samengevoegd en daarmee nagenoeg los gemaakt van zijn Heilige Roomse Rijk.

² In 1588, bij de 'Deductie van Vrancken', werd besloten de soevereiniteit aan de Staten te laten en niet meer aan een vorst als Filips II van Spanje die al in 1581 met het 'Plakkaat van Verlatinghe' als vorst was afgewezen. De vertegenwoordigers van de provinciën Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Holland, Zeeland vormden de Staten-Generaal. De gebieden die later werden toegevoegd zoals o.a. Staats-Brabant en Staatse landen van Overmaze hadden geen inspraak maar vielen rechtstreeks onder het gezag van de Staten-Generaal (Generaliteitslanden).

Uiteraard betrof het beleid gemeenschappelijke belangen als 'landelijke' economie/handel, financieel beleid en militair beleid waaronder de eindverantwoordelijkheid voor de Admiraliteiten ³, Verenigde Oost-Indische Compagnie (1602) en West-Indische Compagnie (1621).

Toch waren alle zeven provincies nog vrijwel volledig onafhankelijk als het om het beleid van hun eigen provincie ging zoals o.a. ten aanzien van verkregen privileges, eigen belastingstelsel, munt, lengte-, inhouds- en gewichtseenheden, invoerrechten. Tot de komst van de Bataafse Republiek, aan het eind van de 18^e eeuw, zou die verbrokkeling ook zo blijven.

Al in de Bourgondische tijd (1384-1482), maar ook daarna in de Habsburg-Spaanse tijd (1482-1581), hadden de gewesten een 'stadhouder' als plaatsvervanger/vertegenwoordiger van de landsheer, de koning of keizer. Feitelijk waren het ambtenaren, zij het met een aanzienlijke (vaak ook militaire) macht. Zo iemand werd ook Willem van Oranje, graaf van Nassau-Dillenburg (in Duitsland) en prins van Oranje (in Zuid-Frankrijk), die oorspronkelijk in dienst was bij keizer Karel V en daarna bij diens zoon Filips II en door deze laatste benoemd werd tot stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht (1559). Het opmerkelijke is echter dat toen met het Plakkaat van Verlatinghe de landsheer Filips II in 1581 werd afgezworen en er eigenlijk geen stadhouders meer nodig waren, die functie toch in stand werd gehouden ⁴. Maar er was een belangrijk verschil met voorheen, nu was de stadhouder een vertegenwoordiger van elke provincie in de Staten-Generaal en niet meer een vertegenwoordiger van de landsheer.

Vanwege een Franse inval in 1747 zag men het belang van één vaste stadhouder in en werd prins Willem IV⁵ de eerste stadhouder in alle provincies van de republiek der Zeven Verenigde Provinciën en daarmee tevens de eerste 'erfstadhouder', nadat hij eerder stadhouder van Groningen en Gelderland was geworden. Na zijn dood was zijn zoon Willem V nog te jong om te besturen en werd zijn moeder tijdelijk regentes voor haar zoon. In 1766 wordt Willem V zelf de stadhouder. Hij zal echter met zijn gezin in 1795 naar Engeland vluchten als de Fransen het land zijn binnengevallen. Als Napoleon verslagen is, zal zijn derde zoon, Willem Frederik, terugkeren uit Engeland en zichzelf op 16 maart 1815 tot koning Willem I uitroepen.

De Gelderse Staten

Het hoogste, vrijwel volstrekt soevereine, bestuursorgaan van de provincie Gelderland was de Gelderse 'Staten', ook wel '*Landschap*' genaamd. Het bestond uit een gelijk aantal afgevaardigden van de ridderschap, (de protestantse adel met bezit van onroerend goed op het platteland) en van de steden. Doorgaans kwamen ze maar twee keer per jaar bij elkaar tijdens een zogenaamde 'Landdag'. Deze Gewestelijke Staten gingen als hoogste bestuursorgaan met name over terreinen als wetgeving en

³ Op 13 augustus 1597 werd de 'Instructie voor de Admiraliteiten' vastgelegd door de Staten-Generaal en ontstonden een vijftal admiraliteitscolleges (waaronder die van de Maze) die tot taak hadden de oorlogsschepen te bouwen en onderhouden en o.a. in- en uitvoerrechten te innen.

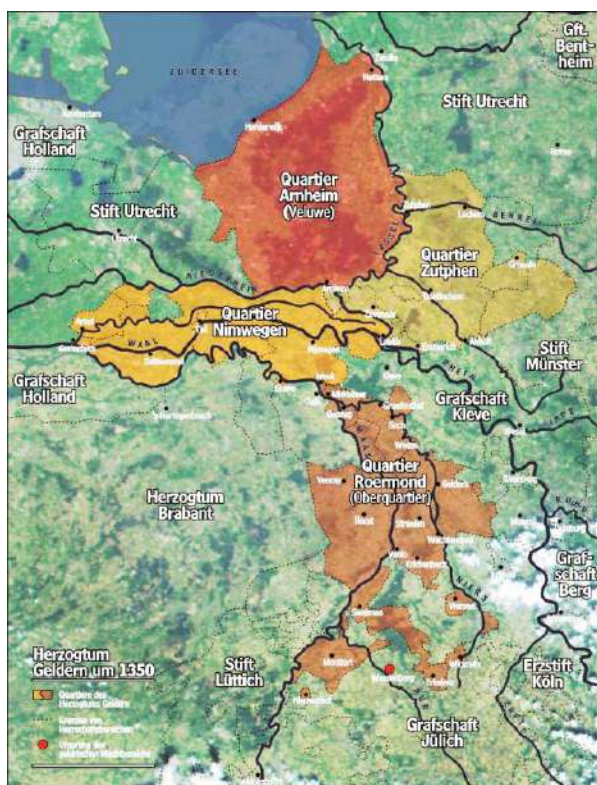
⁴ Tussen 1650-1672 en 1702-1747 waren er stadhouderloze periodes; vanaf 1794, toen de Fransen de Republiek der Verenigde Nederlanden binnenvielen zouden er geen stadhouders meer worden benoemd; zie voor een 'Lijst van stadhouders in de Nederlanden'.nl.wikipedia.org. De 'commissaris van de koning' zoals wij die nu kennen in de rol van 'rijksheer' is wellicht enigszins vergelijkbaar met de vroegere landsheerlijke vertegenwoordiging door de 'stadhouder'.

⁵ 1711-1751; Zoon van Johan Willem Friso van Nassau-Diets en Maria Louise van Hessen-Kassel.

rechtspraak. Maar in praktische zin hadden de Staten een belangrijk deel van hun soevereine rechten overgedragen aan de stadhouder van het gewest (die ook de hogere functionarissen benoemde), het Hof van Gelre en Zutphen, aan de zogenaamde Rekenkamer en de drie Kwartieren waarin Gelderland was opgedeeld. Het Hof was niet alleen het hoogste rechtscollege in het gewest, maar het oefende ook het dagelijks bestuur uit. De Rekenkamer had tot taak om de rekeningen van de provinciale rentmeesters te controleren en beheerde het de domeinen, zoals landgoederen van de landsheer ⁶.

De Gelderse Kwartieren

Onder graaf Reinald II was het Graafschap Gelre in 1339 door de Duitse keizer Lodewijk IV tot hertogdom verheven en heette het 'Hertogdom Gelre en Graafschap Zutphen'. Vanaf halverwege de 14e eeuw kregen de steden en ridderschappen steeds meer bestuurlijke invloed en bestond Gelre uit vier 'Kwartieren', gebieden rond de steden Nijmegen, Zutphen, Roermond en Arnhem. De bestuurders

Hertogdom Gelre rond 1350 met vier Kwartieren

van Gelre, vergaderden afwisselend in één van deze hoofdsteden. Van oudsher werden de bijeenkomsten '*landdagen*' genoemd. Het ging in die vergaderingen om zaken als binnen- en buitenlandse politiek, economische en godsdienstige zaken, geldzaken en bovendien werd de landdag als rechtbank gebruikt bij conflicten tussen adellijke families of tussen het Hof van Gelre en burgers ⁷. Als gevolg van de Tachtigjarige Oorlog tegen de Spanjaarden werd het Hertogdom Gelre gesplitst. De drie noordelijke Kwartieren (1579, Unie van Utrecht) werden onderdeel van de protestantse Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden: Kwartier van Nijmegen, Kwartier van Veluwe en Kwartier van Zutphen (graafschap Zutphen). Het kwartier 'Opper-Gelre' kwam met de steden Venlo en Roermond in handen van de Spaanse koning als deel van de rooms-katholieke Zuidelijke Nederlanden (huidige België en Limburg).

Toch zouden tot het einde van de 18e eeuw in Gelderland naast het gezag van de Kwartieren diverse min of meer kleine zelfstandige graafschappen blijven bestaan zoals Buren, Culemborg of stadjes van heerlijkheden als Batenburg (dat onder rechtstreeks gezag van de Duitse keizer stond) en ook (min of meer) Maasbommel. Net als op het niveau van de provincie was er in de Kwartieren een Statencollege als hoogste bestuursorgaan en ook hier was sprake van evenveel vertegenwoordigers van de ridderschap als van de steden in het Kwartier.

⁶ Tenzij anders vermeld heb ik veel van de informatie over de vermelde bestuursorganisatie ontleend aan A.M.A.J. Driessens proefschrift, Watersnood tussen Maas en Waal, 1993.

⁷ Zie Wikipedia, Staten van Gelre en Zutphen.

De 'Kwartierlijke Staten' waren de meest invloedrijke bestuursorganen in de provincie en waren bevoegd toezicht te houden op het beheer van de financiën en het recht tot heffing en inning van de algemene belastingen. Die belastingen bestonden o.a. uit de verponding (op onroerend goed) en uit 'generale middelen' die dienden als bijdrage van Gelderland aan de Republiek.

Ook de Kwartierlijke Staten kwamen maar twee of drie keer per jaar bijeen, meestal ter voorbereiding op een landdag met de vertegenwoordigers van de andere Gelderse kwartieren. De feitelijke macht berustte in de Kwartieren echter bij de Gedeputeerde Staten, een college van drie afgevaardigden namens de steden en drie namens de ridderschap.

Het Kwartier van Nijmegen

Het Kwartier Nijmegen betrof het hele gebied tussen Maas en Rijn, met uitzondering van de genoemde graafschappen Buren en Culemborg. Het Kwartier was weer onderverdeeld in Nijmegen, Rijk van Nijmegen, Land van Maas en Waal, de Bommelerwaard en de Betuwe. De belangrijkste steden waren daarbij van oudsher: Nijmegen, Tiel en Zaltbommel. In het Kwartier van Nijmegen hadden vertegenwoordigers van deze steden zitting naast leden van de ridderschap uit zeven districten van het platteland, de zogenaamde 'ambten'. Dit waren het Rijk van Nijmegen, het Land van Maas en Waal en de Over- en Neder-Betuwe, samen de vier boven-ambten en de drie beneden-ambten: de Tielerwaard, de Bommelerwaard en Beesd-Rhenoy.

Het Ambt van Land van Maas en Waal. (dikwijls ook het 'Ampt van Tusschen Maas en Waal' genoemd)

Aan het hoofd van een ambt stond een (adellijke) 'ambtman', die van oorsprong de vertegenwoordiger was van de landsheer, maar vanaf het ontstaan van de autonome Republiek der Zeven Verenigde Provinciën, de vertegenwoordiger van de Staten van Gelderland was. Doorgaans werd hij op voordracht van de Kwartierlijke en Provinciale Staten benoemd door de stadhouder. Maar in het Land van Maas en Waal ging dat anders; daar werd de ambtman van oudsher vanwege een ooit verleend privilege benoemd op voordracht van het stadsbestuur van Nijmegen.

Bij de uitoefening van zijn bestuurlijke taken werd de ambtman bijgestaan door een ambtsbestuur, bestaande uit ambtsjonkers. Uiteraard moesten die ook lid zijn van de ridderschap en werden door middel van coöptatie⁸ voor het leven benoemd. De secretaris van het ambtsbestuur was de zogenaamde 'landschrijver' als ambtenaar benoemd en bekrachtigd door de stadhouder.

Van oudsher betrof de primaire taak van de ambtsman en het ambtsbestuur de handhaving van de rechten van de landsheer c.q. Gelderse Staten. Ze behelsden onder meer de benoeming van schouten⁹, buurmeesters¹⁰ en overige lagere ambtenaren in de dorpen, de uitvoering van wetten en verordeningen van hogerhand, zorg voor de openbare veiligheid, beheer van financiën van het ambt en de belastingheffing. De ambtman was niet alleen de belangrijkste bestuurder, maar tevens de hoogste rechter en dijkgraaf in het ambt. Hij zat de 'gerichtsbanken' voor die verder bestonden uit ambtsjonkers van het ambtsbestuur. De secretaris was de 'gerichtsschrijver', vaak dezelfde persoon als de landschrijver.

⁸ Het kiezen van leden door reeds benoemde leden, dus zonder democratische verkiezing ('vriendjespolitiek').

⁹ Schouten waren ambtenaren, die aan het hoofd van het lokale bestuur stonden en ook gerechtelijke taken hadden.

¹⁰ Buurmeesters waren ambtenaren die met name bij het beheer van de waterhuishouding betrokken waren en ('waterschaps-') belastingen inden.

In het Land van Maas en Waal waren oorspronkelijk twee gerichtsbanken (of ‘schepenbanken’): één in Bergharen en één in Wamel. Het gebied van de gerichtsbank Bergharen (‘bovenambt’) bestond uit de ambtsdorpen Afferden, Altforst, Appeltern, Bergharen, Deest, Druten, Neder- en Overasselt, Puiflijk en Winssen. In Wamel (‘benedenambt’) werd alleen recht gesproken voor de inwoners van Alphen, Dreumel, Leeuwen en Wamel. In 1758 werden beide rechtbanken samengevoegd tot één rechtbank en ondergebracht in het Ambtshuis in Druten.

Het bestuur van de ‘Stad en Vrijheid Maasbommel’

In het Ambt van het Land van Maas en Waal waren twee soorten dorpen: ambtsdorpen die van oudsher direct onder het gezag van het ambtsbestuur stonden en dorpen die tot een heerlijkheid behoorden. Tot die laatste groep behoorde naast o.a. de hoge en vrije heerlijkheid Horssen ook de stad Batenburg en de ‘Stad en Vrijheid Maasbommel’, beide met oude stadsrechten waar krachtens erfelijk recht het gezag van de heer gold. De heer mocht doorgaans in zijn gebied recht spreken in civiele zaken en lichte strafzaken, de zogenaamde ‘lage jurisdictie’. Net als de ambtman in zijn rol van ‘richter’, kon ook de heer aanspraak maken op een gedeelte van de opgelegde boetes. Zwaardere zaken moest hij echter overlaten aan de gerichtsbanken (hoge jurisdictie) van het ambt in Bergharen of Wamel ¹¹.

Maar erg eenduidig waren de rechten destijds in het Kwartier van Nijmegen niet. In het Ambt van Maas en Waal hadden de heren naar het schijnt betrekkelijk weinig rechten, maar in de Tieler- en Bommelerwaard mochten ze niet alleen rechtspreken, maar ook de schout en schepenen, de predikant, koster en schoolmeester aanstellen¹².

Mr. W. de Vries ¹³ wees al op de uitzonderlijke situatie van Maasbommel: *“Sedert het begin van de XVde eeuw zonk Maasbommel met omgeving – tot 1794 officieel steeds nog ‘stad en vrijheid’ genaamd – geleidelijk terug tot de status van een plattelandsgebied, dat zich van de omgeving alleen onderscheidde door een bijzondere inrichting van bestuur en rechtspraak, beide povere restanten van de oorspronkelijke stadsorganisatie; de schrijver van de ‘Tegenwoordige Staat’ noemde het in zijn tijd (1741) eenvoudig een ‘dorp’.* In tegenstelling tot sommige historici is de Vries van mening dat niet de lokale heer, maar ook hier de ambtman de Maasbommelse richter benoemde. Zo zouden Jan Story in 1707 en Otto van Echten in 1761 met Jan Poelman daartussen door de ambtman als richter zijn benoemd (zie laatste bladzijde).

¹¹ H. van Heiningen, De Historie van het Land van Maas en Waal, blz. 20: “In het voorjaar van 1758 verzoeken Ambtman (graaf) Otto Roeleman Frederik van Bylandt en de Ridderschap van Maas en Waal aan de Landdag toestemming om ‘de beyde Boven- en Benedenbanken van Borgharen en Wamel na Druyten te mogen transporteren, alwaer een huys is aangekocht om tot Amptshuys geëmployeert te worden teneinde daarin de gerigtsdagen te houden en er een Amptsgevangenis in te maken’. Die toestemming wordt in de Landdag van 27 april 1758 verleend en hoewel de competentie van het Ambtsgericht sinds het begin van de 18^e eeuw door het Gelderse Hof is beperkt, wordt er vanaf dat jaar in Druten beslist over vele zaken die voor het wel en wee van de gehele streek van het grootste belang zijn”.

¹² ‘Verantwoording der Penningen ingezameld ten behoeve der bewooners van het Ampt Tusschen Maas en Waal..welken door de overstroming in de maand januari MDCCLXXXI (1781) voorgevallen, verarmd zijn’; blz. 63.

¹³ Vereniging tot beoefening van Geldersche geschiedenis, oudheidkunde en recht; ‘Bijdragen tot de geschiedenis van het rechterlijk bestel in Gelderland’, ‘Het rechterlijk bestel van de stad en Vrijheid Maasbommel’, 1949.

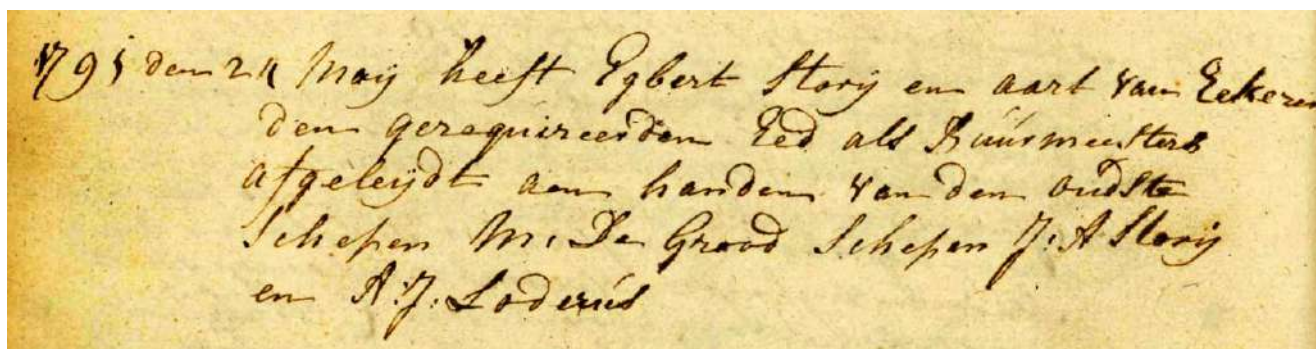

Links op de markt te Arnhem het Hof, ongeveer waar nu het provinciehuis staat;
Jan de Beijer, 1742, Collectie Gelders Archief

In civiele kwesties moest het oordeel door de Maasbommelse richter en schepenen (bijgestaan door een secretaris) geveld worden, zeker als het Maasbommelaars betrof. In criminele kwesties was de ambtman bij uitsluiting tot strafvervolging bevoegd. Voor hoger beroep moest men vanaf 1617 niet meer naar het hof in het toenmalige Spaanse

Roermond (in het afgescheiden Kwartier), maar naar het Gelderse Hof in Arnhem waar vonnis zou worden gewezen ¹⁴.

Doorgaans bestond aan het einde van de 18^e eeuw het lokale 'dorpsbestuur' uit schout/richter en twee buurmeesters. Zoals gezegd werd de schout/richter door de ambtman benoemd, maar dat gold veelal ook voor de buurmeesters. Zij werden echter ook soms door de geërfden van de dorpspolder uit hun

1791 den 24 mei heeft Egbert Storij en Aart van Eekeren den geraquireerden Eed als Buurmeesters afgelegd aan handen van den oudste Schepen M. de Groot, schepen J.A. Storij en A.J. Loderus.

midden voorgedragen. Dat de Maasbommelse buurmeesters in het R.A.N. vermeld worden onder de 'Dorpspolder Maasbommel'¹⁵, laat zien dat dit, ook vanwege hun belangrijke rol m.b.t. de lokale waterhuishouding, in Maasbommel het geval geweest is.

De aanstelling van een buurmeester, (door de eed voor de richter en schepenen af te leggen), gold voor één jaar, maar kon jaarlijks verlengd worden. De buurmeesters hadden aanzien en kwamen uit de 'betere dorpskringen'. Als 'stad' had Maasbommel niet alleen een eigen gericht met richter maar ook nog 'schepenen' ('wethouders') en een secretaris. Werd de schout/richter door de ambtman benoemd, de schepenen regelden hun opvolging onderling. De secretaris daarentegen werd door de heer aangesteld.

De eerste notaris zou in Maasbommel pas in 1818 verschijnen. Wie tot die tijd een akte wilde laten opstellen met betrekking tot overdrachten van onroerend goed, borgstellingen, erfenissen, schuldbekentenissen, beslagleggingen e.d. kon echter terecht bij de schout en de schepenen waarbij hun secretaris de akte opstelde.

¹⁴ Besluit van de Gelderse landdag op 28 maart 1617; Mr. J.W. Staats Evers, Gelderland's Voormalige Steden, blz. 18; 1891.

¹⁵ De buurmeesters van Maasbommel vanaf 1673 tot 1813 staan allemaal vermeld onder '409 Dorpspolder Maasbommel 1673-1958' in het Regionaal Archief Nijmegen.

geregisteert den 4 April 1761
 H. J. Rink

geregisteert den 6 April 1761
 H. J. Rink Secretaris

Verwijl Jhr, Jmichtes het overlijden van
 Pieter Jan Poelman in deszelfs plaats
 tot rijcken der Stadt en vrijheit van
 maelsbommel hebbe gerommintreent,
 en aengestelt ~~aan~~ Otto van
 Echten en den telven den behoorlijke Eedt
 in die gnotiteit in myne hande heeft
 afgeleght (zoo Latten en ordonnenen
 hien mede alle de gene, den wie dese kops
 woulen staant. ende hulff aengaen
 magh den voorsz Otto van Echten
 als zodanigh bekenne

In waerheit is ainsonde hebbe dese
 met mijn aengebore te gely bekeeg.
 #ragt en door den Lantfke betichene kate
 desen kenden April 1700 eenensoting

Amptman rijchten en
 Dijkgraafte del ampts
 van Tusschen Maes en
 Wael

Ten ordon
 H. J. Rink

Wordt vervolgd.

Aanstellingsbrief van 4 april 1761 voor Otto van Echten tot 'rigter' in
 Maasbommel na het overlijden van rigter Pieter Jan Poelman door de Amptman,
 rigter en dijkgraaf des Ampts van Tusschen Maes en Wael. (getekend door de
 secretaris van het Ampt H.J. Rink)